

**Маја АНГЕЛОВСКА-ПАНОВА, Македонски цркви и манастири
(Скопје: Младинска книга, 2015), 528**

По издавањето на Миланскиот едикт во 313 г., кога христијанството било признато за дозволена религија во Римската Империја, започнала изградбата на првите монументални сакрални објекти од христијанска провениенција. Речиси без исклучок, иста е состојбата и во Македонија, која била составен дел од Империјата. Подоцна, во средината на IX век, период од кога датираат институционалните почетоци на покрстувањето на Словените на Балканот, доаѓа до рехристијанизација на просторот на Македонија. Притоа, паралелно со покрстувањето на Словените биле градени црковни храмови и манастири за потребите на нивниот духовен живот. Токму во овие црковно-манастирски средишта, во амбиент на духовен мир и спокој твореле книжевници и тихувале монаси. Тука настанале првите преводи на книжевни дела од грчки на старословенски, а подоцна и на црковнословенски јазик. Во исто време биле создавани и оригинални авторски дела. Воедно, сликарските и копаничарските тајфи оставиле неизбришлива трага како сведоштво за историјата, духот и за уметноста на Македонија како дел од византискиот комонвелт.

Токму црквите и манастирите во денешна Република Македонија се главниот предмет на интерес на монографијата на проф. д-р Маја Ангеловска-Панова со наслов *Македонски цркви и манастири*. Станува збор за ексклузивна публикација на издавачката куќа „Младинска книга“ од Скопје, во кое на 528 страници текст се дава преглед и кус историјат на

речиси сите цркви и манастири во нашата земја. Притоа, текстовите се пропратени со висококвалитетни фотографии во боја, на кои е доловена не само надворешноста туку и внатрешниот амбиент на објектите кои се предмет на научно проследување. Оттука, оваа монографија претставува дополнителен предизвик за сите оние што сакаат да проникнат во прашањата кои се однесуваат на историјатот и на уметноста на македонските цркви и манастири. Таа е вистинско уживање и за љубителите на прекрасната фотографија.

Монографијата, покрај „Предговорот“ и „Времпловот“, се состои од 93 поглавја, секое посветено на одделна црква или манастир. Во нивното конципирање авторката внимавала на тоа да го следи хронолошкиот принцип. Затоа, првото поглавје се однесува на катедралниот храм Св. Софија во Охрид и не случајно носи наслов „Силата на божествената премудрост“. Веднаш потоа следуваат поглавјата посветени на Бигорскиот манастир, на манастирскиот комплекс Св. Леонтиј – Водоча, на Лесновскиот манастир, на манастирите во Скопскиот Регион, но и на оние во Централна Македонија.

Монографијата *Македонските цркви и манастири*, несомнено, е плод на повеќегодишни научни истражувања и претставува комплексен научен труд. Таа е една од ретките научни книги која обезбедува сеопфатен преглед на речиси сите позначајни цркви и манастири во Р Македонија. Концепциски лесно восприимлива, таа инкорпорира културолошки наративи за стотина цркви и манастири од различни временски периоди, кои отсекогаш биле и ќе бидат место за молитва, прибежишта за утеха и простор за восхит и за воздишки.

Внимателно исчитувајќи ја монографијата, со право констатираме дека преку анализа на обемната историска и уметничка граѓа, проф. д-р Маја

Ангеловска-Панова направила ретко успешен обид да понуди научен преглед на средновековните и на подоцнежните македонски цркви и манастири. На крајот од монографијата, авторката нуди нужни објаснување на помалку познати термини. Токму со овој дел се комплетира впечатокот дека *Македонски цркви и манастири* можат да ја восприемат не само специјалистите историчари, историчари на уметноста и археолозите, туку и пошироката читателска публика која сака да му се восхитува на македонското и светско културно наследство.

Драган ЗАЈКОВСКИ